

Norskfagkassett 2

Syng og skriv mer

Innhold

Visetekster inspirerer til skriving i mange sjangre		33
Norskfagsang: Mange sjangre må du ha	- bokmål	34
Brevet frå Stine	- nynorsk	35
Brevet frå Stine	- bokmål	36
Tøysevisen utan støvler på	- bokmål	37
Blyg junitrall	- bokmål	38
Blyg junitrall	- nynorsk	39
På diskotek	- bokmål	40
Drømmeyrker	- bokmål	41
Full måne	- bokmål	42
Limericker	- bokmål/nynorsk	43

Norskfagkassetten «Syng og skriv» (1) og
«Syng og skriv mer» (2), kan bestilles hos
Trøndersk Multimedia as., 7600 Levanger.
Pris pr. kassett: kr. 100,-

Trøndersk Multimedia as.
februar 1989

Norskfaget

– et aktuelt læremiddel
i tidsskriftform

Nr. 2 – 1989

*

Mai

*

1. årgang

- ★ Hvorfor står ikke basisfaget norsk øverst på «fagtoppen»?
- ★ Fri skriving skal ha en sentral plass
- ★ Boka om meg selv
- ★ Kritisk gjensyn med minnevers
- ★ Rettskriving og ordkunnskap
- ★ Arbeidsprogram i skriftforming
- ★ Ungdomsbøker om trafikkulykker
- ★ Hvorfor er grannespråkundervisning nødvendig
- ★ Vi forstår islandsk – tippekupong
- ★ Norskfagkryss nynorsk/bokmål
- ★ Tentamen i norsk hovedmål
- ★ Ordbingo
- ★ Norskfagkassetten nr. 3

Utgiver: Trøndersk Multimedia a.s.
Redaktør: Jon Hildrum, Namsos

Norskfaget

Utgiver: Trøndersk Multimedia as., Magneten, 7600 Levanger (076-80 111)
Redaktør: Jon Hildrum[©] Kopiering av stoff som er tilrettelagt for elever, er tillatt.
Abonnement med lydkassett (3 nr. pr. år) kr. 300,- pr. år.

Nr. 2 – 1989

Mai

1. årgang

Hvorfor står ikke basisfaget norsk øverst på «fagtoppen»?

Når elever i grunnskolen skal uttale seg om hvilke fag de liker best, kommer **ikke** basisfaget norsk øverst på «fagtoppen». Nei, det faget som de fleste elevene holder for å være det vanskeligste i fagkretsen, nemlig matematikk, viser seg vanligvis også å være de fleste elevers favorittfag. Norskfaget kommer sjelden høyere enn til en femte- eller sjetteplass.

Dette er tankevekkende når en vet hva en i norskfaget kan by elevene. Norskklæreren har muligheter for å gjøre elevene delaktige i et fantastisk rikt utvalg av litteratur, produsert av de fremste åndsmennesker som verden har fostret. Det omfatter fantasistoff, spennings- og opplevelsestoff av første klasse. Dette stoffet er presentert i tilpasset form, som regel også tiltalende, i bøker med bilder og illustrasjoner, ordforklaringer og kommentarer som tar sikte på å gjøre tilegnelsen av stoffet så rikt som mulig for leseren.

Som en avveksling fra boka kan norskklæreren tilby stoffet som opplesing og hørespill fra kassettbånd – eller som skuespill via videospiller eller på film. Dette mediestoffet er vanligvis innspillinger som også er av god kvalitet.

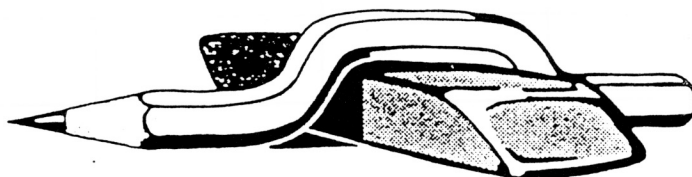
Unntaksvis kan norskklæreren invitere elevene med på teaterforestillinger eller et møte med en forfatter som forteller om sitt arbeid i forfatterverkstedet og leser egne tekster.

Og det fins mange flere godbiter:

Norskfaget kan by på en lang rekke aktiviteter som burde virke utfordrende på de **skapende** evner som vi vet **alle** elevene har. Men til tross for at faget rår over et slikt fenomenalt ånds batteri av stoff og muligheter, makter det ikke å vinne elevenes gunst fullt ut.

Vi må fastslå at norskfaget i dag ikke har noen høy status i elevflokkene, **men** vi kan selvsagt ikke slå oss til ro med det.

Her er det absolutt på sin plass å spørre hvorfor forholdene er slik de er. Faget har som nevnt en lang rekke åndelige delikatesser. Spørsmålet er da om vi serverer disse delikatessene i høvelige mengder og på en måte som virker **appetittvekkende** – eller om vi byr det fram på en slik måte at det virker frastøtende.

Premievinnere i kryssord NORSKFAGKRYSS 1 – 1989

Bokmål:

Hanne Strøm, Eid skole, 7085 Korsvegen

Camilla Petersen, Gran skole, Granstangen 50, Oslo 10

Knut Richard Stensrød, Tanum ungdomsskole, 3250 Larvik

Nynorsk:

Kari Alvheim, Kruseløkka skole, 1700 Sarpsborg

Anne Bog, Hjelmeland ungdomsskule, 4130 Hjelmeland

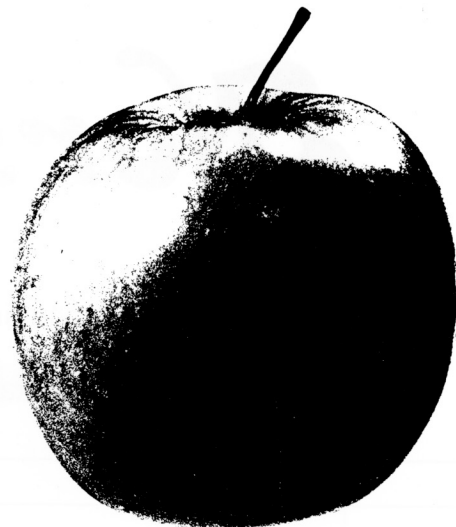
Johan Haugen, Gruben ungdomsskole, 8610 Grubhei

Vinnerne får tilsendt ei ungdomsbok fra Trøndersk

Multimedia A/S, Levanger.

Løsningene på kryssordene står bakerst i dette heftet.

Vi takker for god oppslutning om kryssordkonkurransen.

Ord som hører sammen

Ordene nedenfor hører hjemme i seks forskjellige emneområder.

1. Plukk ut de ordene som hører sammen, og sett dem opp i seks grupper. Hver gruppe skal inneholde fem ord.
2. Lag til slutt en overskrift over hver av de seks ordgruppene.

tomat	influenza	korporal	migrene	piano
trombone	vibrafon	paprika	matematikk	admiral
general	fotball	kontrabass	brokkoli	racket
biologi	agurk	bronkitt	klarinet	geografi
stafettpinne	zoologi	diskos	hoppski	astma
reddik	major	løytnant	kjemi	kusma

Skriv overskriftene i disse rubrikkene

1.						
2.						
3.						
4.						
5.						

Fri skriving skal ha en sentral plass i norskfaget.

M87 understreker at «fri» skriving skal ha en sentral plass i norskfaget. For å få i gang skriveprosessen må flere forutsetninger være til stede.

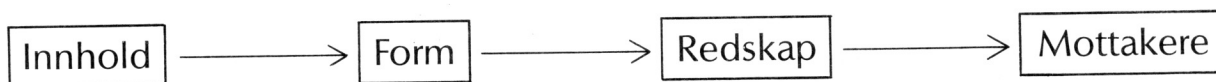
Elevene må for det første få mange og varierte impulser slik at de har **noe å skrive om**. Videre er det nødvendig med kunnskaper om hvordan vi **formidler** et litterært budskap. Elevene må lære om litterære framstillingsformer, om litterære virkemidler og sjangrer.

«På alle klassetrinn skal de (elevene) ut fra sine forutsetninger lære seg å velge skrivemåte og form etter budskap, situasjon og mottaker.» (M87 s.139)

Den som skal forme noe, har også behov for verktøy. Skribentens **verktøy** er i første rekke ord og uttrykk, som han trenger et rikt og variert utvalg av.

Sist , men ikke minst, må skribenten være motivert for skriving. Det er inspirerende å vite at det fins interesserte **mottakere** som stiller forventninger til det produktet en lager.

Grunnleggende forutsetninger for fri skriving kan således grovt skisseres slik:

Impulser til innhold kan skribenten få fra utallige kilder. En samtale, et bilde, et radio- eller fjernsynsprogram, en opplevelse, en erfaring er eksempler på impulsivere eller igangsettere for skriving. Likeens kan litteratur i ulike former gi svært mange ideer til skriving.

Litteraturen bidrar med mer enn tanker og ideer til skriving. Litteraturen gir også viten og innsikt om ulike litterære sjangrer, den gir språkforbilder og inspirasjon.

Videre gir litteraturlesing leseren et rikt utvalg ord og begreper, altså gode redskaper til egen skriving. Når nye ord kommer i en sammenhengende tekst, er det vanligvis lett for leseren å skjønne hva orda betyr.

Det er stimulerende for den som skriver å vite at den teksten som skrives, blir lest av flere enn en profesjonell stilretter. Respons fra flere hold motiverer vanligvis til grundigere og mer lystbetont innsats.

Det er derfor viktig at både elever og lærere er på utkikk etter aktuelle mottakere til det stoffet elevene produserer. Med fantasi og lokalkjennskap skulle det være mulig å finne varierte mottakere for skriftlige arbeider, ikke minst i lokalmiljøet.

Nå er det på tide at du skriver

BOKA OM MEG SELV

A Innledning: NOEN FAKTA OM FORFATTEREN

Her bør du ha med fullt navn, fødselssted, fødselsdag- og år. Din vekt og lengde nå, litt om hårfarge og utseende ellers. Hobbyer, yndlingsrett og yndlingsklær. Favoritter innen musikk, sport og litteratur og andre fakta som du synes er viktig å få med.

B Hoveddel: Boka bør minst ha sju kapitler. Du kan gjerne skrive i forskjellige sjanger, som for eksempel dikt, skuespill, fortelling, referat, brev, tegneserie m.m. Tegninger, illustrasjoner, fotografier frisker opp.

Forslag til kapitteloverskrifter:

1 Det første jeg husker	21 På reise til -
2 Barndommens sommer eller vinter.	22 Forelsket
3 Leker jeg husker	23 Da jeg vant
4 Lekekamerater	24 Da jeg tapte
5 Slik var julen	25 Det var spennede
6 Min første sykkel	26 Det var trist
7 Da vi flyttet til -	27 Sorg
8 Dyr jeg husker	28 Det beste jeg vet
9 På landet hos -	29 Gode kamerater
10 I byen hos -	30 Den dagen da
11 Jeg begynner på skolen	31 Filmen jeg husker
12 Gamle mennesker jeg husker godt	32 Boka jeg husker
13 Søsken	33 Det laget jeg selv
14 Klassekamerater	34 Da _____ døde
15 Minne fra småskolen	35 Heimstedet mitt
16 Sykdom	36 Der trivdes jeg godt
17 På ulovlige veier	37 Konfirmasjonen
18 Sommerferie	38 Glede
19 Idrettsdag	39 Tanker
20 Uhell	40 Akkurat nå

C Avslutning: Skriv om dine framtidsplaner, dine ønsker, håp og drømmer.

Dersom du kommer på andre overskrifter enn de som er nevnt her og som du liker bedre, må du selvsagt bruke dem. Lykke til med BOKA OM MEG SELV.

FEMRADEREN

KORTDIKTET SOMER LETT Å SKRIVE

Femraderen er et kortdikt som stiller meget bestemte krav til ordvalg og linjelengder (se rammen nedenfor).

En femrader, som er et dikt på fem linjer, skal bygges opp slik:

Første linje består av ett ord = selve emnet
Andre linje består av to ord = beskriver emnet
Tredje linje består av tre ord = forteller om handling
Fjerde linje består av fire ord = beskriver/forteller din følelse om emnet
Femte linje består av ett ord = gjentar emnet

Her er noen eksempler på femradere:

Ord	Fotball
lange, korte.	artig, spennende
Vi skriver mange	dribler, nikker, skyter.
og tankene får vinger.	Gir følelse av frihet.
Ord.	Fotball.
Fødselsdag	Marmelade
spennende, festlig	klissen, seig.
åpner mange pakker.	Spiser den gjerne.
Blir glad og overrasket.	God, lettvtint på brødet.
Fødselsdag.	Marmelade.

Hvilke ordklasser kan være representert i hver av linjene i femradere?

Skriv femradere!

Til tross for det strenge mønstret er det lett å skrive femradere. Alle elever kan skrive femradere, og de fleste synes det er moro. Hva skal femraderne handle om? Alt mulig, men enklest er det her som ellers når vi skal skrive: Skriv om nære og kjente ting.

I en klassesamtale om skrive-emner kom blant annet disse forslagene fram: Et dyr ("dyrrader"), mat jeg setter pris på ("matrader"), skolen, meg selv ("egorader"). I likhet med de fleste andre dikt bør også femraderen ha et subjektivt preg. Det er jeg som ser, vurder og føler.

STYRKER ORDKLASSEKUNNSKAP

Et verdifult biprodukt av femrader-produksjonen er at elevene får en sterkere ordklassebevissthet under arbeidet. De må velge ord først og fremst fra de tre største ordklassene. (Substantiv, verb og adjektiv omfatter tilsammen ca. 92 prosent av alle orda i ei skoleordliste.)

FEMRADER-RAMMEN BLIR FOR TRANG

Etter å ha skrevet en del femradere føler en del elever at femrader-mønstret blir for trangt. De spør om de kan føye til noen ord. Da vil diktet bli bedre, sier de.

For disse har femraderen fungert som en fin forøving til andre former for diktskriving. Da er vi kommet langt. Elevene er blitt motiverte for å arbeide videre med diktskriving.

Kritisk gjensyn med minnebøker

«Tre ord på snei, glem meg ei –»

Gjensynet med minnebøker fra småskoledagene utløser følelsesutbrudd av mange slag i en ungdomsskoleklasse. Personer og hendinger fra «gamle dager» dukker fram i tankene og kommenteres.

Skrift- og tegneferdigheter er interessante studieobjekter. Men det er selvsagt tekstene som vekker den største interessen.

Elevene blir fort enige om at den gangen dette ble skrevet, ofret de innhold og kvaliteter i minneversene forholdsvis liten oppmerksomhet. At de tekstene som ble valgt, ikke dekket det syn de muligens hadde på kjønnsroller og livsverdier, ble heller ikke tatt så nøye den gang. Lite av det som ble skrevet var selvlaget.

Hvor de hentet tekstene fra, er det vanskelig å gjøre rede for. Vanligvis plukket de «minner» fra andre minnebøker, noe hadde de hørt fra venner, foreldre, besteforeldre- eller til og med fra oldeforeldre. Dermed kan det sies at minneversene, som eventyr og folkeviser, er en slags folkediktning. Versene har gått i arv fra en generasjon til neste. Dermed er også de livsholdninger og forventninger til framtidige forbindelser som versene avspeiler, blitt til dels meget foreldet.

Litt poesibok/minnebokhistorie

En regner poesibøkene som en forløper for våre dagers minnebøker. Disse poesibøkene var kjent allerede i begynnelsen av 1800-tallet. Piker som tilhørte overklassen, skrev småvers til hverandre i poesibøker, som var små vakre album.

Det var ikke uvanlig at det ble skrevet på fransk. Rundt diktene finner vi akvareller og annen utsmykning, ofte av blomster og engler.

Omkring midten av 1800-tallet hadde skikker med minnebøker bredt seg også til middelklassens ungpiker. Versene som nå ble brukt, stammet vanligvis fra samtidens diktere. Nå og da ble versene omskrevet for at de skulle passe bedre på

mottakeren. Diktene handlet vanligvis om vennskap og kjærlighet.

Omkring 1900 finner vi poesibøkene i alle lag av folket. Emnekretsen i diktene utvides. Omtale av materielle verdier kommer nå oftere inn. Ønsker om mette mager, fine hus, snill ektefelle og god inntekt flettes inn.

Fra omkring 1930 blir poesibøkene mindre alvorlige, nå brukes også humoristiske smådikt. Vakre blå fioler blir nå og da byttet ut med for eksempel tistel:

– Når en tistel du ser på livets vei,
bryt den av og tenk på meg.

Men fremdeles blomstrer de gamle romantiske kjønnsdiskriminerende versene frodig i minnebøkene, noe som kanskje viser at minneskriverne ikke er så bevisste når de følger tradisjonene og setter seg ned og skriver vers til hverandre.

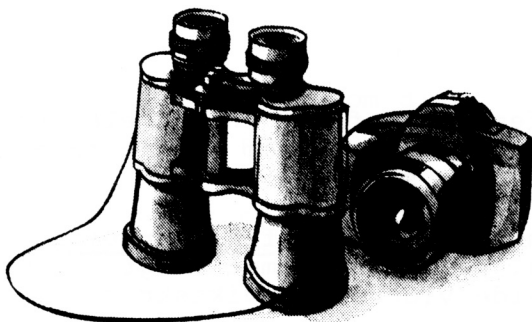
Ikke særlig verdifull diktning

Minneversene er sjelden stor og betydningsfull diktning, men de kan som nevnt regnes som en form for folkediktning. I likhet med eventyrene og folkevisene har disse småversene kommet «rekende på ei fjøl» og er blitt bruksdiktning.

Selv om minnebokskriving først og fremst er en jenteaktivitet, fins det også mange gutter som har minnebøker. Mye rart kan finnes blant de tradisjonelle gjengangerne. Her er et eksempel på et misfoster fra en gutteminnebok.

– Rosene er røde, fiolene er blå,
og du er likeså.

Kanskje det kan være nyttig å bruke noen norsktimer til å arbeide litt grundigere med emnet *minnever*. Her er noen forslag til oppgaver:

Arbeidsoppgaver med utgangspunkt i minnevers

A. Oppgaver (gruppeoppgaver):

Skriv ned så mange «ferdige» minnevers som mulig.

Gruppér versene etter innholdet. Forslag til gruppering:

1. Minner der den som skriver, ber om å bli husket.
2. Minner som handler om kjæresten og forholdet jente/gutt.
3. Minner som roser eieren av minneboka.
4. Humoristiske vers.
5. Religiøse vers.
6. Andre minner.
7. «Hjørneord», kryssord e.l.

De tradisjonelle minneversene har vært i bruk i over hundre år her i landet. De står derfor i tusenvis av minnebøker. Egentlig sier de nokså

lite, og mange av versene er også skral diktning.

Ville det ikke være artigere med noe mer originalt – med vers som en laget selv? Med slike vers ville minnebøkene virkelig bli både verdifulle og morsomme.

B. Oppgave (gruppeoppgave):

Dikt noen minnevers.

Lag en «minnevegg» i klasserommet med gamle og nye minnevers.

C. Hvilke minner ville du ha skrevet til dine venner i dag?

Kom med forslag?

D. Hvilke minner skrev dine foreldre/besteforeldre/oldeforeldre? Spør og skriv ned!

E. Hvilke holdninger til kjønnsroller, materielle verdier, lykke m.m. kommer fram i minneversene? Velg ut noen minnevers, og gjør rede for hvilke holdninger hvert av dem inneholder.

Eksempler på nyere minnevers

Til slutt tar vi med noen eksempler på minnevers av nyere dato:

Elsk din mann
og stopp hans hoser.
Da skal du vandre
på røde roser.

P.S.

Det er ikke sant
med de røde roser.
La heller din mann gå
med fillete hoser.
Hilsen Mette, 11 år.

Ut i lykkens røde bil
kan du kjøre mil på mil.
Men så viktig når du kjør,
er å velge rett sjåfør.

Elsk din mann
og stopp hans pipe,
så blir han hos deg,
det kan du begripe.
Mats

Heia Titten,
du er fin.
Du skal få
en flaske vin.

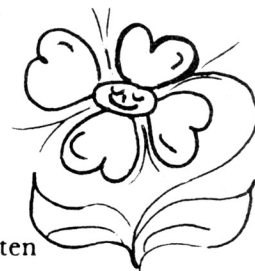
Om den blir
så altfor sterk,
får du kanskje
hodeverk.
Aksel

Tre ord på ruten
farg ikke truten.
Til Liv fra Svein

Tre ord i kroken
gjem denne boken.
Arne

Elsk han og
stryk han som katten,
så blir han hos deg
hele natten.
Lise

Hallo Else, som på skolen går,
husk at skoletiden er de beste år.
Erna

Tre småvers med hol i

Nedafor står det to småvers. Men det manglar nokre ord i begge versa. Skriv dei ferdig! Fyll ut med ord frå ordsamlinga som står under kvart vers. Etterpå kan du syngje versa. Dei går på melodien «Mikkel rev».

Heldiggrisen

Per Horg
vann ei
..... med drops og
Per blei
..... og sa:
«Å, så godt det!»

Ordsamling:
korg, åt, glad, frå,
smaker, fylt kaker

Kappkjøringa

Hesten
..... om kapp
med bil Støren.
..... spann,
hesten
..... for

Ordsamling:
ein, Kjapp, vann, frå,
bilen, sjåføren, sprang, pinleg

Annes fiolin

Mel.: Per Olsen hadde ein bondegård

fi – fi – fiolin.

vesta – vesta – vestavind.

Det her
og det der.
Det her,
og det der.

i Annes fiolin.

Skriv orda i ramma i alfabetisk rekkjefølgje på dei to opne linjene, slik at det blir eit vers av det. (Skriv stor forbokstav i ordet etter punktum)

fiolin, stormtung, eig, kling,
Anne, vestavind ein, han, lik.

Sett inn desse orda i alfabetisk rekkjefølgje.

lamrar, gnaurar, gnissar, jamrar

LA ELEVENE BRUKE ORDLISTE VED PRØVER

- OGSÅ VED AVGANGSPRØVEN I NORSK HOVEDMÅL

Alle som skriver har bruk for den støtte som ei aktuell ordliste kan gi. Ordlista er det viktigste hjelpemiddelet vi har når vi skal uttrykke oss skriftlig. Den må være innen rekkevidde på samme vis som papir og skriveredskaper på skrivebordet.

Slik må det også være i skolen. Ordlista må gli inn som et selvfølgelig hjelpemiddel i alle skrivesituasjoner – også ved prøver. Slik reglene nå er, har elevene lov til å bruke ordliste ved avgangsprøven i norsk **sidemål**, men **ikke** ved avgangsprøven i norsk **hovedmål**.

I dagens skole legger en, som riktig er, vekt på å skape realistiske arbeidssituasjoner for elevene. Arbeidet knyttes så nært til dagsaktuelle forhold som mulig, og elevene får bruke de hjelpemidlene som er tilgjengelige.

I norskfaget hindrer et gammelt forbud mot ordlistebruk oss i å tilrettelegge realistiske arbeidssituasjoner for elevene. Det er på tide å fjerne dette forbudet. Elevene må oppmuntres til å bruke ordlista i alle skrivesituasjoner – også ved avgangsprøven i norsk hovedmål.

ET RIKT ORDFORRÅD ER VIKTIGERE ENN PRIKKFRI ORTOGRAFI.

Det er viktig at elevene blir gjort skikkelig kjent med hvilke opplysninger ordlista kan gi, og at de får øving i å bruke ordlista – slik at de blir **vant** med å bruke dette hjelpemidlet.

Dersom ordlista får gli inn som et naturlig og lettvent hjelpemiddel i **alle** skrivesituasjoner, er det grunn til å håpe at arbeidet med **godt språk** etter hvert vil få en mer sentral plass i norskundervisningen enn rettskrivingsøvingene. Slik det nå er, unngår elevene å bruke ord som de er usikre på skrivemåten på. De unnlater også å benytte ord som de ikke er helt sikre på betydningen av. En slik skrivesituasjon blokkerer både for ordberikelse og begrepsutviding. Derfor får de tekstene som elevene produserer ved slike prøver en fattig og lite nyanserik språkdrakt.

En større satsing på et godt og variert språk vil også gi en mer interessant norskundervisning – som igjen kan bidra til å gjøre norskfaget mer gledebetont.

ØVINGSARK I RETTSKRIVING OG ORDKUNNSKAP

Når læreren starter en undervisningsperiode i et delemne, eller vil måle resultatene etter en undervisningsperiode, kan det være praktisk å undersøke elevenes standpunkt. Ved å bruke et av oppgavearkene på de følgende sidene (et bokmålark og et nynorskark) kan læreren få et visst bilde av elevenes ferdigheter i ulike disipliner.

Prøvene er så enkelt utformet at det skulle være mulig å besvare og rette et ark i løpet av en skoletime. Elevene kan, etter å ha svart på oppgavene, bytte ark, rette og sette poeng – selvsagt etter grundige anvisninger fra læreren. Det er en selvfølge at læreren samler inn arkene og kontrollerer elevenes rettinger.

Vi tror det kan virke motiverende at elevene enkelte ganger – når forholdene ligger til rette for det – får rette medelevers arbeider.

Øvingsark i rettskriving og ordkunnskap

A. Skal det være enkel eller dobbel konsonant her?

Skriv ordene rett.

1. Ba(l)e(t) _____
2. A(d)re(s)e _____
3. Sa(t)e(l)i(t) _____
4. Gra(m)a(t)i(k) _____
5. Ma(t)ema(t)i(k) _____

B. I hvert av disse ordene er det en skrivefeil.

Skriv ordene rett.

1. Interessant _____
2. Oprasjon _____
3. Poletikonstabel _____
4. Sjangse _____
5. Interjue _____

C. Finn fremmedord som betyr det samme. (De to første bokstavene er oppgitt.)

1. Sykebil – am _____
2. Romfarer – as _____
3. Meningsmåling – ga _____
4. Utførsel – ek _____
5. Sørgelig – tr _____

D. En person fra Sverige kalles en svenske. Hva kalles innbyggerne i disse landene?

1. Island _____
2. Danmark _____
3. Japan _____
4. Italia _____
5. Polen _____

E. Skriv disse ordene i flertall. (Eks.: Sykkel – sykler).

1. Vinter _____
2. Søster _____
3. Gaffel _____
4. Far _____
5. Mor _____

F. Skriv disse tallene med bokstaver.

1. 8 _____
2. 11 _____
3. 26 _____
4. 47 _____
5. 127 _____

G. Fem av disse ordene skal skrives med stor forbokstav. Skriv de fem ordene riktig nedenfor.

tysker, september, arbeiderpartiet, glomma, søndag, elefant, middelhavet, dagbladet, mjøsa

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

H. Skriv ord som betyr omtrent det samme som ordene nedenfor.

(Alle ordene skal begynne med sj-lyd.)

1. Stor båt – _____
2. Bilfører – _____
3. Jeger – _____
4. Gjemme – _____
5. Leder – _____

I. Lag substantiv som ender på -asje av disse verbene:

1. Spionere _____
2. Slite _____
3. Sabotere _____
4. Passere _____
5. Emballere _____

Øvingsark i rettskriving og ordkunnskap

Nynorsk

A. Set inn rett ord. Vel mellom desse: kviskre/viske, vite/kvite, vore/kvart, godt/gått.

1. _____ år feirar vi 17. mai.
2. Eva vil _____ kva klokka er no.
3. Sjokolade smaker _____.
4. Stolane var måla _____.
5. Per har _____ heim.

B. Skriv det motsette av:

1. tørt v _____
2. tenne sl _____
3. kveld m _____
4. møtast sk _____
5. ofte s _____

C. Kvart av desse orda skal brukast to gonger. Set dei inn der dei høver: rev, ur, vise, lokk, rein.

1. Seterjenta song ein _____.
2. Det er mange steinar i ei _____.
3. Prøysen laga mang ei god _____.
4. Elg og _____ er hjortedyr.
5. Hønsetjuven var ein _____.
6. Onkel lova å _____ meg Oslo.
7. Ei klokke er det same som eit _____.
8. Båten sigla på eit _____ i sjøen.
9. Vask deg og bli _____!
10. Ho gav han ein _____ av håret sitt.

D. Set desse norske orda bak det framandordet som høver: hending, mottakar, fart, innfløkt, møte.

1. Tempo _____
2. Komplisert _____
3. Konferanse _____
4. Adressat _____
5. Episode _____

E. Skriv desse orda i ubestemt form fleirtal. Skriv òg kva kjønn orda har.

Eks.: tå – tær (hokjønn).

1. Fot _____
2. Skjerf _____
3. Bror _____
4. Bru _____
5. Båt _____

F. Skriv desse verba i preteritum (fortid).

Eks.: å fryse – fraus.

1. å skrive _____
2. å drepe _____
3. å vinne _____
4. å lyge _____
5. å sjå _____
6. å pipe _____
7. å skine _____
8. å stikke _____
9. å grave _____
10. å tyggje _____

G. Gradbøy desse adjektiva.

Eks.: sterk – sterkare – sterkast.

1. mjuk _____
2. gammal _____
3. god _____
4. mange _____
5. mye _____

H. Skriv desse tala med bokstavar som rekkjetal.

Eks.: 11. = ellefte.

1. 16. _____
2. 27. _____
3. 38. _____
4. 77. _____
5. 118. _____

KORT ARBEIDSPROGRAM I SKRIFTFORMING

SKRIFTFORMING

Gjennom undervisningen i skriftforming får elevene forståelse for at det å skrive og forstå skrift er en nødvendig del av budskapsformidling og kommunikasjon. De får

- utvikle en tydelig, rask og personlig håndskrift som faller naturlig for dem og gjør at de lett blir forstått av andre
- forme skrift til spesielle formål
- utvikle sansen for orden og for godt og klart oppsett av skriftlige arbeider

(M 87)

FORSLAG TIL ET KORT UNDERVISNINGSSOPPLEGG

1. time: Skriftdiagnose av bruksskrift i samarbeid med elevene

Klassesamtale: Hva mener vi med uttrykket brukbar skrift?

Elevene oppmuntres til å komme med forslag - gjerne med utgangspunkt i varierte skriftprøve på tavle, stensil, overhead. Elevene noterer i en skriftformingsarbeidsbok de punktene som kommer fram.

Forslag til momenter som bør drøftes og noteres:

- a) Balanse i bokstavtypene (forholdet mellom "kjeller", 1. etasje", 2. etasje")
- b) Avstand mellom ord/bokstaver
- c) Helligsvinkel
- d) Holde linjen
- e) Marger
- f) Vanskelige bokstaver (r - s - f - v - og andre)

2. time: Skriftprøve fra elevene - elevene vurderer prøvene

Elevene skriver av en tekst (ca. 5 min. arbeid). De benytter sin vanlige bruksskrift. Vurderingsskjema deles ut (vedlegg) 2 og 2 elever vurderer prøvene.

3. og ev. 4. time: Klassens skriftstandpunkt - individuell øving

Læreren har sett over vurderingene fra 2. time. Klassens skriftstandpunkt drøftes - gjerne med presentasjon av prøver fra klassen.

På grunnlag av vurderingene gis individuelle oppgaver.

En hurtighetsprøve kan også arrangeres. Elevene skriver (vanlig bruks-skrift) f.eks. i 5 min. Arkene byttes. Antall skrevne bokstaver pr. min. utregnes. (Skriften må være godt leselig om prøven skal bli godkjent.)

(Den gamle Normalplanen nevner at en 6. klassing bør greie 40 - 50 bokstaver pr. min., mens tallene for 7. kl. oppgis til 50 - 60. (Dette er selvsagt bare retningsgivende tall som det ikke må legges for stor vekt på.

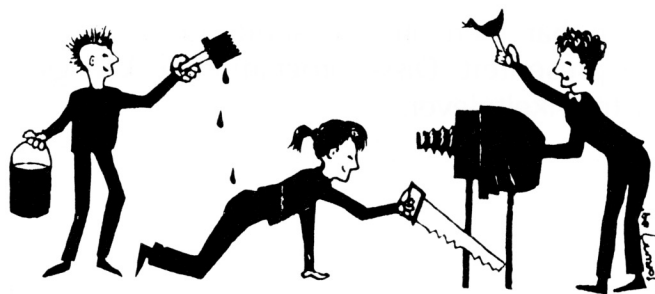
„Min skrift“

Vurderingsskjema i skrijving

Elevenes navn: _____ Klasse: _____

Gi karakter fra 1 til 3 (3 er beste karakter).

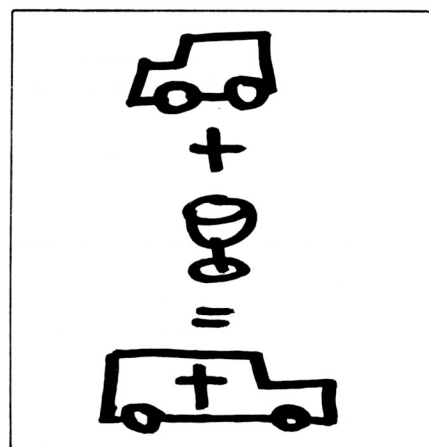
Dato							
1. Leselighet							
2. Skriftstørrelse							
3. Linjeavstand og linjeføring							
4. Ordavstand							
5. Bokstavavstand, bindinger							
6. Lukking av bokstavene							
7. Bokstavkvalitet, bredde og høydeforhold							
8. Bokstavhelning, jevnhet							
9. Helhetsinntrykk orden, marg osv.							
10. Hastighetsprøve							
SUM:							
Øv på dette:							

UNGDOMSBØKER OM TRAFIKKDØDEN

Skjønnlitteraturen belyser mange emner, også aktuelle samfunns-emner. Derfor kan skjønnlitteraturen med fordel brukes i nær sagt alle skolefag. Gjennom skjønnlitteraturen får elevene både viten og forståelse om ulike emner, skjønnlitteraturen danner utgangspunkt for drøfting og samtale. Den gir også forbilder og inspirasjon til egen skriving.

Trafikkdøden er en av vår tids største dødsårsaker. Hver fjerde familie her til lands har familiemedlemmer som er rammet av trafikkulykker.

Skjønnlitteratur om trafikkulykker.

I de siste årene er det kommet flere barne- og ungdomsbøker der trafikkdøden er hovedemne. I boka «Livet er et spell» av Erling Pedersen (Aschehoug) beskrives situasjonen for de som blir igjen etter en trafikkulykke og behandler trafikkdøden på en meget engasjerende måte. Det samme gjelder ungdomsboka «Sangen fra de døde fugler» av Marc Talbert (Cappelen). Her fortelles det om en ungdom som mister mor og søster i en trafikkulykke og om sorgbearbeidelsen i tida etter ulykken. Trafikkdøden er også hovedtemaet i «Den kvite sykkelen», (1987) av Hanna Brandt og i «Sommeren før» (1975) av Patricia Winter. Alle disse bøkene vil være meget nyttige i skolens trafikkundervisning. Elevene vil her bli kjent med enkeltindividets skjebne. Mulighetene for innlevelse og personlig engasjement er til stede i stor grad.

Bøkene ble omtalt i Undervisningsradioens program «De som ble igjen». Programmet ble sendt i april 1988.

Undervisningsradioen har i en årrekke sendt program der aktuell barne- og ungdomslitteratur blir presentert. Disse programmene kan gjerne sendes for hele klassen eller lånes ut til enkeltelever.

Sammen er vi 20 millioner

Dersom en skal bruke knapt tilmålte morsmålstimer til grannespråkundervisning, må et klart og konkret behov for slik undervisning kunne påpekes. Først og fremst må læreren overfor **eleven** kunne begrunne hvorfor kunnskaper i grannespråk er nødvendig for den enkelte.

Eleven må ha en konkret og jordnær begrunnelse av følgende utsagn:

DU HAR NYTTE AV KUNNSKAPER I GRANNESPRÅKENE.

Her er noen forslag til underbygging av utsagnet:

1. Du kan søke **skoler og videreutdanning** i hele Norden. Utdanningstilbudene innenfor et område som omfatter over 20 millioner innbyggere, er selvsagt langt mer variert enn i et land med bare vel 4 millioner innbyggere. Litt grannespråkkunnskap gjør det lettere for deg å starte på en utdanningsperiode i et granneland. Publikasjonen: "Att studera i Norden" (Nordenserien 1982) gir opplysninger om studiemulighetene.
2. Siden 1954 har vi hatt et fritt arbeidsmarked her i Norden. Dette har omfattet Finland, Sverige, Danmark og Norge. Du har dermed muligheter til å kunne konkurrere om stillinger på et arbeidsmarked som er mer omfattende og variert enn det enkelte land kan tilby. Med kjennskap til grannespråkene, er du bedre kvalifisert som **arbeidssøker i grannelandene**.
3. Dersom du får din fremtidige **arbeidsplass i Norge**, vil også kunnskaper i grannespråkene komme til nytte. På arbeidsplassen her hjemme vil du få kontakt med personer fra grannelandene, enten som arbeidskolleger, besøkende eller gjennom telefon, telex, brevveksling eller lignende. På nordiske kurs, fagforeningsmøter m.m. vil også grannespråkkunnskapene komme til nytte. Du bør være i stand til å lese brosjyrer, bruksanvisninger og faglitteratur på grannespråkene.
4. Gjennom grannespråkene får du **utvidet fritidstilbud**. Du vil få større glede og nytte av aviser, blad, bøker, tidsskrifter, film, video og andre kultur- og underholdningstilbud. Med en kundekrets på over 20 millioner ville også mulighetene for kultur- og underholdningsinstitusjonene til å by fram mer allsidige og kanskje bedre produkter være til stede.

Med språkkunnskaper blir reiser i Norden og kontakter av alle slag mer utbytterike.

VI FORSTÅR ISLANDSK!

For islandsk gjelder det samme som for alle nordiske språk: Vi forstår mer enn vi i første omgang tror.

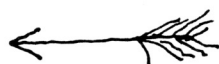
Islandsk er det mest opprinnelige av alle de nordiske språkene, og islendingene har alltid vært sterkt opptatt av å verne om språket sitt. De forsøker alltid å finne egne ord som kan erstatte fremmedordene som stadig strømmer på (det kalles "purisme"). Fra de islandske "ordlagerne" ("orðmiður") kommer det jevnlig hefter med nyord ("nýyrði").

Den danske språkforskeren Rasmus Rask som i 1813 spådde at om hundre år ville ingen i Reykjavík forstå islandsk, fikk på ingen måte rett i sin dystre spådom. Takket være litterære tradisjoner, purismen og en sterk språkbevissthet, har islendingene i dag et livskraftig og funksjonelt språk.

De islandske nyordene vitner om språklig fantasi og oppfinnsomhet. Dersom også vi tar i bruk vår språkfantasi, skulle det ikke by på store vansker å få "fullt hus" på denne tippekupongen med ISLANDSKE NYORD:

Læreren bør lese de islandske nyordene tydelig for elevene før de starter med disse oppgavene.

TIPPEKUPONG

SVAR:

1. Hvilket av disse ordene tror du betyr KULESTØT?
a) markvörður b) leikfinni c) kúluvarp
2. Hvilket av disse ordene tror du betyr SYKKEL?
a) motorhjól b) vegabréf c) hjól
3. Hvilket av disse ordene tror du betyr GRAMMOFON?
a) einleikari b) plötuspilari c) einsöngvari
4. Hvilket av disse ordene tror du betyr TEATER?
a) leikhús b) list c) kvikmyndahús
5. Hvilket av disse ordene tror du betyr FJERNSYN?
a) sjónvarp b) útvarp c) talsimi
6. Hvilket av disse ordene tror du betyr RAKETT?
a) flugvél b) flugstjóre c) eldflaug
7. Hvilket av disse ordene tror du betyr DRUER?
a) rauðalin b) glóaldin c) vínber
8. Hvilket av disse ordene tror du betyr STØTFANGER?
a) bilstjóri b) hoggdeyfir c) langferda bíll

SVAR:

9. Hvilket av disse ordene tror du betyr PASIENT?
a) uppskurður b) sjúklingur c) skurdlæknir
10. Hvilket av disse ordene tror du betyr GEOGRAFI?
a) landafræði b) dýrafræði c) grasafræði
11. Hvilket av disse ordene tror du betyr DISKOSKAST?
a) knattspyrna b) kringlukast c) boðhlaup
12. Hvilket av disse ordene tror du betyr BRUS?
a) gosdrykkur b) smjörliki c) vindill
13. Hvilket av disse ordene tror du betyr NOVELLE?
a) stafróf b) skáldsaga c) smásaga

FINN FLERE ISLANDSKE NYORD

Ved å studere "Nyord-tippekupongen" kan du komme med forslag til hva disse islandske nyordene betyr. Bruk forslagene i ordsamlingen.

ORDSAMLING:

margarin	motorsykkell	botanikk	sjåfør	zoologi
roman	sangsolist	radio	tomat	flykaptein

a) einsöngvari	f) dyrafræði
b) mótórhjól	g) bílstjóri
c) skáldsaga	h) flugstjóri
d) utvarp	i) smjörliki
e) rauðalin	j) grasafræði

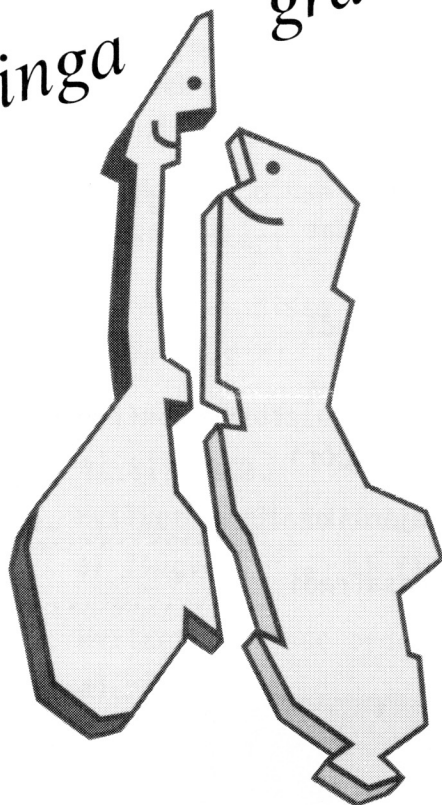

LØSNINGER: Rett tipperekke: c c b / a a c / c b b / a b a c .

Nyordene i tippekupongen betyr:

1. a) keeper	b) gymnastikk	c) kulestøt
2. a) motorsykkel	b) pass	c) sykkel
3. a) solist på instrument	b) gramfon	c) sangsolist
4. a) teater	b) kunst	c) kino
5. a) fjernsyn	b) radio	c) telefon
6. a) fly	b) flykaptein	c) rakett
7. a) tomat	b) appelsin	c) druer
8. a) sjåfør	b) støtfanger	c) rutebil
9. a) operasjon	b) pasient	c) kirurg
10. a) geografi	b) zoologi	c) botanikk
11. a) fotball	b) diskoskast	c) stafettløp
12. a) brus	b) margarin	c) sigar
13. a) alfabet	b) roman	c) novelle

Det finns
inga gränser

Foreningen Norden har gitt ut denne brosjyren som er et idéhefte om brevveksling mellom grunnskoleelever i Norden. Alle morsmåslærere vil finne nyttige tips i dette heftet.

Heftet kan bestilles hos:

**Fondet for svensk-norsk samarbeid -
Foreningen Norden,
Abbediengen hovedgård,
Harbitzallén 24,
0275 OSLO 2
(Tlf: 02-50 69 00)**

Noen svenske turistord som det er godt å kunne:
TIPP SVENSKE "TURISTORD"

Hva tror du de svenske ordene betyr? Skriv tippetegn her

1. **SNALLTÅG**

a) Karneval

b) Pyntebånd

c) Hurtigtog

2. **VYKORT**

a) Bybussbillett

b) Prospektkort

c) Miniskjørt

3. **BIO**

a) Helsekost

b) Kino

c) Venterom

4. **TIDNING**

a) Avis

b) Varmestue

c) Klokke

5. **MATSÄCK**

a) Ryggsekk

b) Nistepakke

c) Brunt sukker

6. **BREVLÅDA**

a) Konvolutt

b) Liten isbre

c) Postkasse

7. **AFFÄR**

a) Forretning

b) Bestefar

c) Avreise

8. **AFFISCH**

a) Fisk som ikke
bør spises

b) Plakat

c) Sitron

9. **VANDRARHEM**

a) Ungdomsherberge

b) Hjemvei

c) Skog

10. **FILT**

a) Fiolin

b) Ullteppe

c) Tigger

11. **RESVÄSKA**

a) Billig togbillett

b) Rensevæske

c) Koffert

12. **ÅNGBÅT**

a) Dampbåt

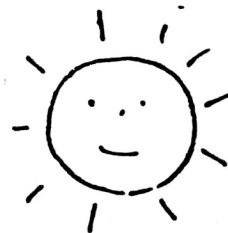
b) Liten båt som
henger bak en stor
båt

c) Bandasje

Den som
dyrker
odlar jorden

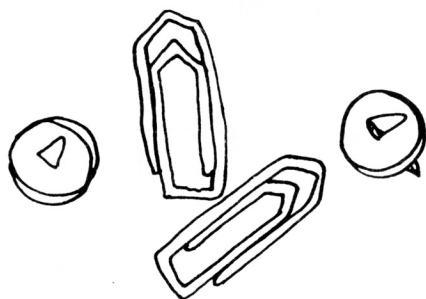

25. loddrett

VASSRETT

1. Synonym til logane, eldane
8. Antonym til sjuke
11. Synonym til tyr, stut
13. Synonym til blomsterbed/prisavslag
14. Kvinne
15. Gamle bokstavteikn
16. Synonym til arbeidsnedleggjing
19. Synonym til veska, baggen, skreppa
21. Framfor hankjønn
23. Den største elva i Italia
24. Personleg pronomen
26. Elv i Noreg
29. Bokstav nr. 18 og 13
31. Synonym til banka, var i slagsmål
34. ---Tse-Tung (1893-76) leiar for det kommunistiske Kina
35. Synonym til reise, trekkje
36. Synonym til oversettaren
37. Steinfrukter
39. Adam og ---
41. Synonym til fugebolig (omvendt)
42. Synonym til døme (forkorting)
43. Ei av dei lengste elvane i verda
45. Tal
46. Stad i Finnmark/postnr. 9500
48. Synonym til Realt, i orden
50. Romartal for 500
51. Antonym til tom (omvendt)
54. Synonym til forrådar
56. Synonym til ta, rana, røva
58. Fisk
60. Nummer fire (bokmål)
62. Synonym til klokka
63. Alfabetnaboar
64. Synonym til lyd, låt
67. Synonym til pengestykke
70. Land i Europa
71. Synonym til drep, kvel (omvendt)
72. Synonym til orke, makte (omvendt)
73. Far til Lea og Rakel i GT/slubbett

LODDRETT

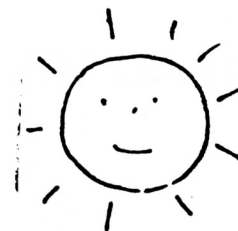
1. Lange, trådliknande celler eller vev hos plantar og dyr
2. Romartal for 50
3. Synonym til handling, del av skodespel
4. Antonym til svoltne, glupske
5. Asbjørnsen og - - -
(norske eventyrsamlarar)
6. Som 14 vassrett (omvendt)
7. Tre like vokalar
8. Synonym til morgonmaten
9. Synonym til tjuveri, overfall
10. Gror på marka (omvendt)
12. Synonym til skutene, båtane
16. Synonym til stort rom
17. Plar rytteren gjere
18. Synonym til rett, presis (fremmedord)
20. Hovudstad i Europa
22. Synonym til varmekjelde (omvendt)
25. Himmellekam/flyplass
27. Synonym til varmekjelda
28. Hovudstad i Europa
30. Månad
32. Synonym til hylte, ropa
33. Antonym til tidleg
35. Synonym til kamp mellom to
38. Synonym til greitt, OK
40. Synonym til rot, uorden
44. Synonym til spela, morosakene
47. Kammertonen
49. Synonym til missmodige, sørgjelege
50. Romartal for 500
52. Synonym til skrike, hyle
53. Synonym til arrestant
54. Fattigkvarter
55. Verdsdel
56. Alfabetnaboar
57. Synonym til lever, eksisterer
59. Alfabetnaboar
61. Jentenamn
64. Synonym til brygga/jentenamn
65. Luft på engelsk
66. Synonym til agg
68. Nedbør
69. Fjernsyn (forkorting)
73. Romartal for 50

Nynorsk

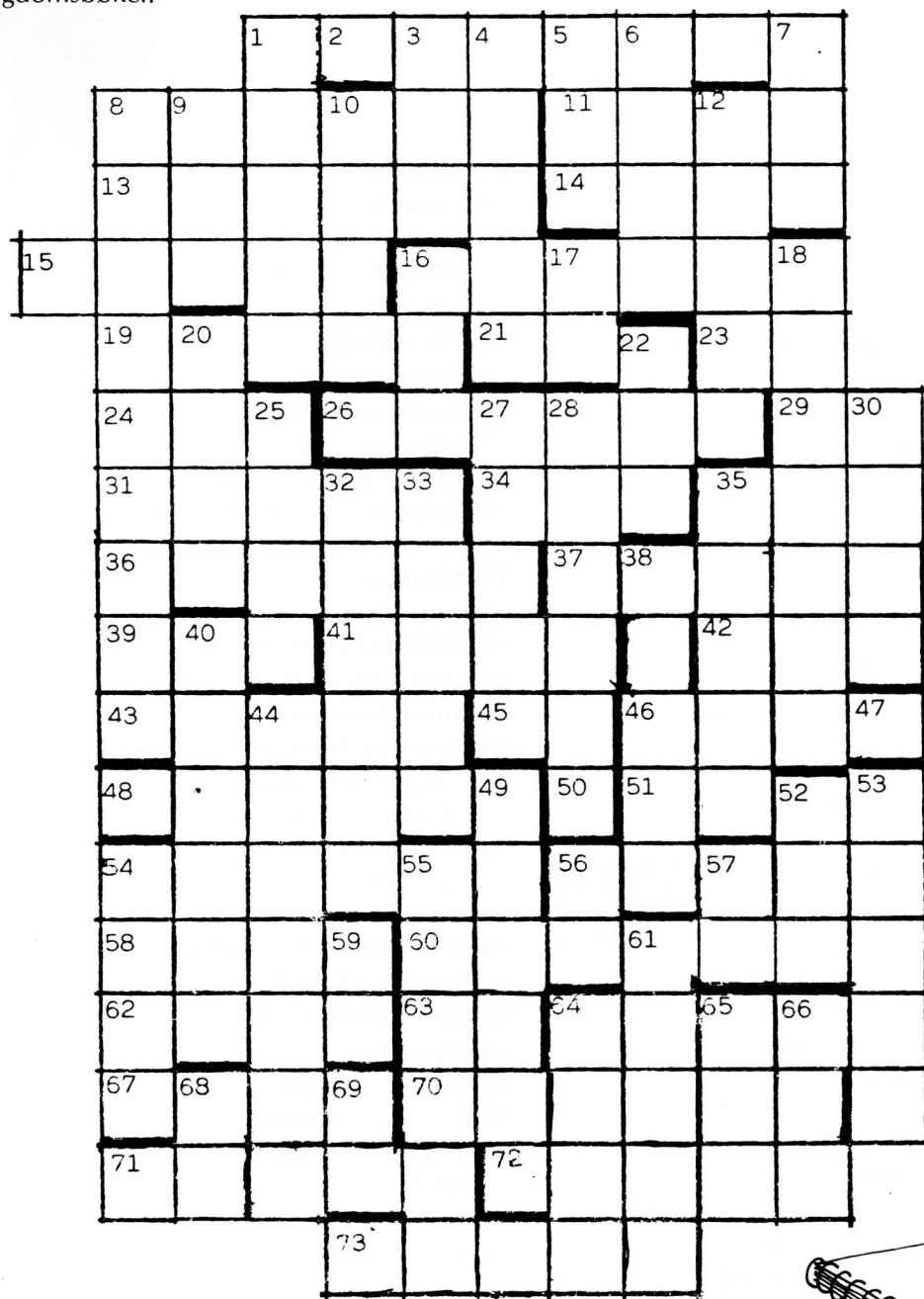
NORSKFAGKRYSS

Løysinga sender du til NORSKFAGET
v/Jon Hildrum, Høknes ungdomsskole,
7801 NAMSOS innan 15. juni 1989.

Du deltek da i loddrekninga om
ungdomsbøker.

25 loddrett

Bruk dei store trykkbokstavane når du løyser kryssord:

A B C D E F G H I J K L M N
O P Q R S T U V W X Y Z Æ Ø Å

Navn: _____ Klasse: _____ Skole: _____

Adresse: _____

NORSKFAGKRYSS

2 loddrett

VANNRETT

1. Romertall for tusen
2. Synonym til tankene, påfunnene
8. Skogsdylene
13. Lita elv
14. Synonym til egen, påståelig (omvendt)
15. Synonym til klokke
16. Synonym til flokk, sverm
17. Personlig pronomen (omvendt)
18. Håndverkeren
20. Denne bokstaven bruker vi mest
21. Alfabetnaboer
22. Synonym til medhjelper
26. Månefase
27. Alfabetnaboer
28. Foran hunkjønnsord
29. «Topp» på skru
31. Ufruktbart område
33. Viser vei til sjøs
34. Synonym til smerte, anfall
35. Synonym til stopp
37. Synonym til servitør
40. Synonym til sporvogn
43. Tunnelbane (omvendt)
45. Land
48. Antonym til sultne/jentenavn
50. Synonym til avdeling, gruppe
51. Synonym til forstand
53. Vokal nr. 5
54. Grasletten
58. Legge merke til, anse
59. Synonym til øve
61. Fisken
62. Fordjupning i terrenget/poststed
63. Antonym til taper
64. Romertall 50
65. Forbildet, modellen
66. Som 1 vannrett

LODDRETT

1. Hunndyr
2. Norsk forfatter (1828-1906)
Skrev bl.a. «Brand»
3. Etterrett
4. Liten gnager
5. Avgangsprøve
6. Norsk polarforsker
7. Synonym til spise
8. De bor på Grønland
9. Synonym til flotthet, prakt
10. Synonym til sur, misfornøyd
11. Månefase
12. Foran hannkjønn på nynorsk
19. Førstemann, seierherre
23. Stoff laget av tråder som ormer spinner
24. Som 20 vannrett
25. Synonym til mosjonere
30. Tall/poststed 2635
31. Himmelretning
32. Synonym til brygge
36. Synonym til båtfører, kaptein
38. Fugl
39. Arbeidsplass for jurister
41. Bokstav 18 og 22
42. Synonym til kafene
44. Skogsdyra
45. Synonym til båt
46. Synonym til terger
47. Bokstav nr. 7 og 16
50. Alfabetnaboer
52. Frossent lag i jordskorpa
55. Eventyrbror
56. Jentenavn
57. Antonym til opp
60. Antonym til fattig
62. Liten vannpytt

Bruk de store trykkbokstavene når du løser kryssord.

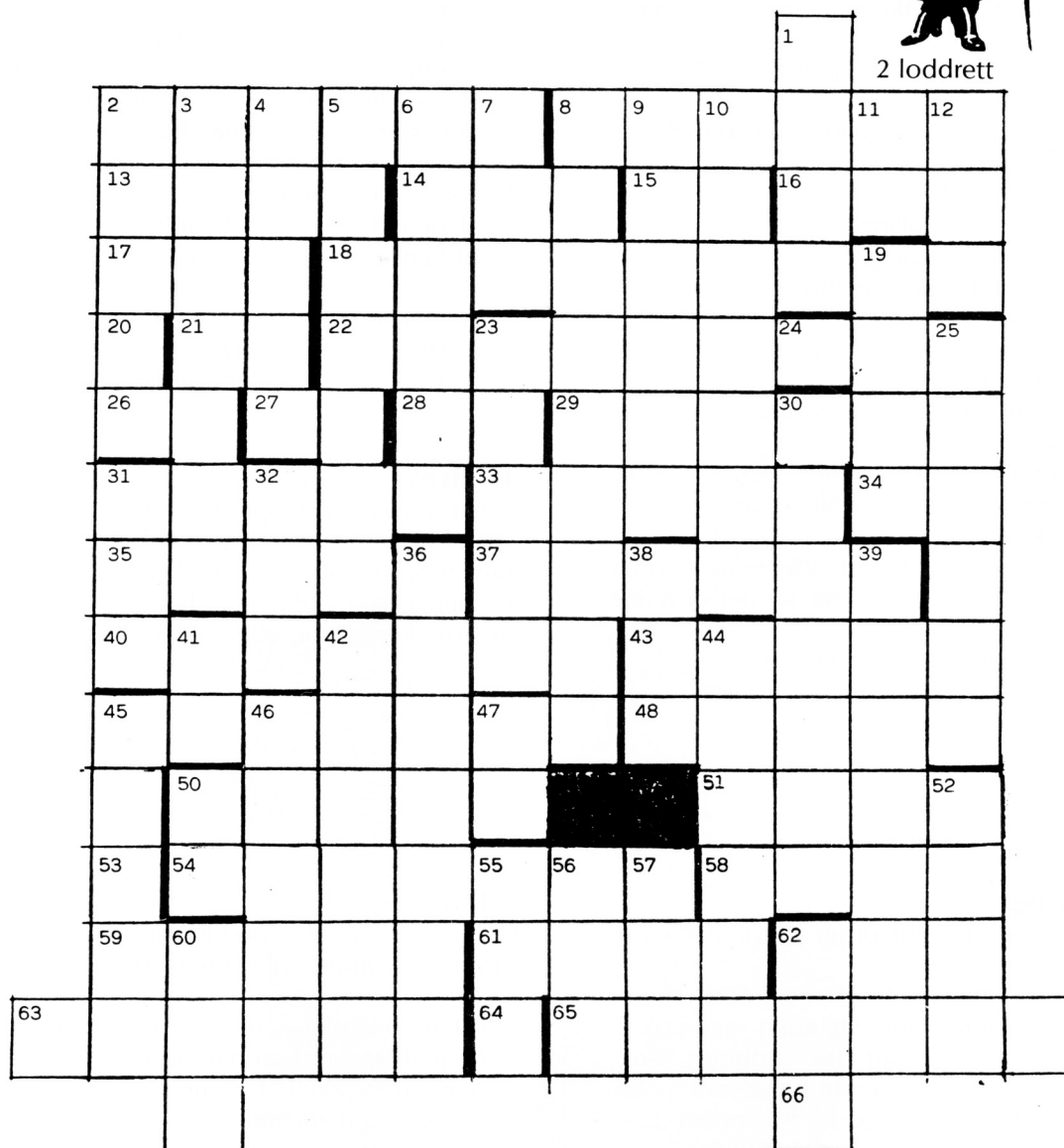
A B C D E F G H I J K L M N
O P Q R S T U V W X Y Z Æ Ø Å

NORSKFAGKRYSS

Bokmål

Når du har løst kryssordet, sender du løsningen
til NORSKFAGET v/Jon Hildrum, Høknes ungdomsskole,
7801 NAMSOS, innen 15. juni 1989.

Du deltar da i loddtrekningen om ungdomsbøker.

Navn: _____ Klasse: _____ Skole: _____

Adresse: _____

Tentamen i norsk hovedmål

DEL A

I.

Studer «Bjørnson-siden» og svar på minst fem av disse oppgavene. (Oppgavene med a- og b-spørsmål regnes hver som en oppgave.)

1. Skriv navn og yrkestittel på Bjørnstjerne Bjørnsons far.
2. a) Hvilken skole gikk Bjørnstjerne Bjørnson på i Molde?
b) I hvilket år begynte han på denne skolen?
3. Nevn
a) en bondefortelling
b) et historisk skuespill
c) et samtidsdrama av Bjørnstjerne Bjørnson
Fortell i hvilket år hvert av verkene som du nevner, ble gitt ut.
4. a) Hvem har laget melodien (tonen) til diktet «Treet»?
b) Kjenner du en annen kjent sang av samme komponist? Nevn sangen.
5. Les diktet «Treet»?
a) Nevn de to naturkreftene som truer med å ødelegge bæret før det er ferdig utvokst.
b) Hvem fikk plukke bærene?

DEL B

Skriv **en** av disse oppgavene:

1. Utgreiing

Mobbing har fått stor oppmerksomhet i vår tid.

Hva er mobbing? Hvorfor mobber mennesker hverandre? Fins det noen mennesker som lettere blir utsatt for mobbing enn andre? Er det også bestemte typer som mobber? Forklar. Hva kan gjøres for motarbeide mobbing? Si *din* mening om mobbing.

Disse spørsmålene er ment som en hjelp for det når utgreiinga skal skrives. Du avgjør selv om du vil bruke disse spørsmålene.

Overskrift: Mobbing.

6. Les teksten «Å være hvor det nettopp gjaldt».

- a) Hvilken egenskaper viste den 12-årige Bjørnstjerne som skilte han ut i kameratflokken?
- b) Hva synes du om denne 12-åringen etter det du leste her?

7. Hva synes du er det mest imponerende av det som Bjørnstjerne Bjørnson utførte? Grunngi valget ditt.

8. Forklar disse ordene:

a) debatt	c) kapittel
b) familien	d) fallitt

Finn synonymer til disse ordene:

e) strid	g) å vinne
f) kamerat	h) fortelle

II. Brev

Du ønsker å kjøpe to bøker av Bjørnstjerne Bjørnson. Velg ut to bøker, og skriv et brev til Storby bokhandel, 4321 Storby, der du bestiller bøkene. Be om at bøkene blir sendt i postoppkrav til din adresse. Skriv brevet.

2. Fortelling

En kveld finner et foreldrepar denne brev-lappen på rommet til sin tenåring:

«Dere lo hånlig av meg da jeg sprang fra middagsbordet i dag og ropte i sinne at jeg skulle rømme hjemmefra. Nå har jeg dratt min vei.»

Fortell hva denne tenåringen gjorde etter at hun/han forlot hjemmet. Skriv også om hva vedkommende følte og tenkte.

Overskrift: Rømt hjemmefra.

3. Tale

Du skal lede en innsamling til et formål som du syns er godt. Velg et slikt formål. Skriv den **talen** du vil holde til en stor menneskemengde ved starten av innsamlingsaksjonen. Finn selv en passende overskrift.

4. Artikkel

Hva taler for, og hva taler imot å øke fartsgrensen på veiene her til lands? Skriv en **artikkel** om dette.

Overskrift: Fordeler og ulemper ved å øke fartsgrensen.

5. Utgreiing

Hvilke krav mener du en bør stille til en bok for at en skal kunne si den er god? Nevn gjerne eksempler på bøker som tilfredsstillende noen av de kravene du har nevnt.

Overskrift: Mine krav til en god bok.

6. Skildring

Skriv en *morgenstemning* slik du har opplevd den. Du kan selv velge sted (i byen, på landet, på sjøen eller liknende.) Likeens kan du velge årstid og vær. I skildringen bør du få med syns-, hørsels- og luktnntrykk.

Overskrift: Morgenen i (på)
(Fyll ut det som passer.)

7. Fortelling

Denne opplevelsen kom til å få stor betydning for meg. **Fortell** om denne hendinga. La selv en passende overskrift.

8. Fortelling

Se på tegninga nedenfor. Tenk deg at du er gutten som står alene. **Fortell** hva som har skjedd, hva som skjer akkurat nå – og hva du tror vil komme til å hende.

Lag selv en passende overskrift.

Bjørnstjerne Bjørnson 1832–1910

Bjørnstjerne Bjørnson var født i Kvikne i Nord-Østerdal der faren var prest. Noen år seinere flyttet familien til Nesset i Romsdal, og der vokste gutten opp. Siden gikk han på skole i Molde, og reiste deretter til hovedstaden og tok studentek-samen.

Men han ble tidlig klar over at det var dikter han ville bli. Og dikter ble han til gagns! Han har skrevet en lang rekke skuespill og romaner, dess-uten fortellinger og en mengde dikt. Det er han som har skrevet fedrelandssangen vår. Og det var han som fikk i stand barnetoget i Oslo 17. mai.

Dertil kastet han seg ut i kampen om alle de sakene som var oppe til debatt på den tiden, enten det nå gjaldt skolestell, språk eller religion. Han tok med kraft og glød del i alle politiske kamper i Norge, tok klare standpunkter i alle stridsspørsmål, og i utlandet talte han de undertrykte folke-slags sak: sønderjydenes, tsjekkernes, slovakenes. Han var blitt verdensberømt (han fikk nobelprisen i litteratur i 1903), og hans stemme ble hørt. Enda han med liv og sjel fulgte sin egen parole: «Hva du evner, kast av i de nærmeste krav,» fikk han tid til å skrive bøker og skuespill og dertil omkring 5000 artikler og 30 000 brev.

I 1874 kjøpte Bjørnson garden Aulestad i Gausdal, og der bodde han resten av sitt liv.

Noe av det mest kjente Bjørnson har skrevet, er «bondefortellingene», først og fremst «Synnøve Solbakken» og «En glad gutt». Med disse fortel-lingene vant han ry som en av de største diktere i Norden. Ellers skrev han både historiske skuespill, som «Sigurd Slembe», og samtidsdramaer, som «En fallitt». De teaterstykkene av Bjørnson som blir mest spilt i dag, er vel «Geografi og kjærlig-het» og «Over evne».

TREET

Tone av Nordraak

Treet stod ferdig med blad og knopp.

«Skal jeg ta dem?» sa frosten og pustede opp.

«Nei kjære, la dem stå til blomster sitter på!»
bad treet og skalv ifra rot og til topp.

Treet fikk blomster, så fuglene sang.

«Skal jeg ta dem?» sa vinden og viftet og svang.

«Nei kjære, la dem stå til bæret sitter på!»
bad treet, i vinden det dirrende hang.

Og treet fikk bær under soløyets glød.

«Skal jeg ta dem?» sa jenta så ung og så rød.

«Ja kjære, du kan ta så mange du vil ha!»
sa treet, og grenen det bugnende bød.

Bjørnstjerne Bjørnson

«Å være hvor det nettopp gjaldt. . . »

Den 12-årige, vadmelskledd sønnen til sognepres-ten Peder Bjørnson i Nesset stod i utkanten av lekeplassen på middelskolen i Molde og så på at klassens sterkeste gutt tynte en liten en. Så kastet «Langfjordsbjørnen», Bjørnstjerne, seg inn i kam-pen og feiret sin første store seier på en scene utenfor hjembygda. I den samme skolegården be-fant han seg seinere i en krets av måpende kamera-ter og fortalte fra Walter Scotts «Ivanhoe». En av dem gikk hjem for å lese det mest spennende kapitlet Bjørnson hadde fortalt. Det fantes ikke i romanen!

NOEN AV BJØRNSENS MEST KJENTE VERKER med utgivelsesår.

Fortellinger og romaner
Synnøve Solbakken 1857
Arne 1859
En glad gutt 1860
Fiskerjenten 1867
Magnhild 1877
Det flagger i byen og på havnen
1884

På Guds veier 1889
Skuespill
Mellom slagene 1856
Halte-Hulda 1858
Kong Sverre 1861
Sigurd Slembe 1862
Maria Stuart i Skottland 1864

De nygifte 1865
Sigurd Jorsalfar 1872
En fallitt 1875
Redaktøren 1875
Kongen 1877
Leonarda 1879
Det ny system 1879
En hanske 1883

Over evne I 1883
Geografi og kjærlighet 1885
Over evne II 1895
Paul Lange og Tora Parsberg
1898
Daglandet 1904
Når den ny vin blomstrer 1909

Løsning på norskfagkryss 1 – 89

1. vannrett

Bokmål

Nynorsk

51. vassrett

Takk for brev til «NORSKFAGET»

Det er både inspirerende og hyggelig å få brev fra brukerne av bladet. Responsen på kryssordoppgavene har vært gledelig stor. Vi setter stor pris på de nyttige tipsene og de gode orda som fulgte med kryssordbrevene.

Vi har også med glede mottatt elevsvar på oppgavestoff som stod i NORSKFAGET nr. 1-89. Imponerende var det å lese niendeklassingen Benedikte Szandays besvarelse på oppgaven «Lær av Henrik Ibsen: Skriv en dialog». Benediktes norsklærer ved Åsen ungdomsskole i Brevik, Grete Gjeltén, skriver at besvarelsen er rent ibsenssk i utformingen – noe vi bare slutter oss til. Slik tenker Benedikte seg fortsettelsen av Peer Gynt-utdraget som stod i NORSKFAGET nr. 1-89:

Peer (ser seg rundt): Se, du har en veps i stakken!

Åse: Hjelp meg, du skal nok få takk!

Peer: Skyld meg ei for usant snakk!

Åse: Presser du din egen mor!

Nå skal du få sanning stor:
Vepsen den har fløyet vekk.
Nå kan du ei være frekk!

Peer: Mor, nå skal du høre her!
Historien som følger er:
Ja, jeg satt jo der på bukken.
Tenkte: hei, nå gikk du dukken.
Plutselig den reiste seg.
Jeg skvatt høyt og ropte: Hei!
Bukken inn i skogen for.
Da ba jeg Gud at du, min mor,
skulle meg se sikkert hjem.

Åse: Kjære, da var du ei slem!

Peer: Jeg var glad for bukkens liv,
for den hadde nok en viv.

Åse: Kjære gode gutten min!

Peer: Bukken for så vindens hvin
suste iltet rundt min kropp.
Redd jeg skrek til bukken: Stopp!
Ut i skogen bar det så.
Gjennom skogen rant en å.
Der var foss med brak og bulder.
Plutselig jeg så en hulder.
Jeg trodde jo jeg var blitt gal.

Åse: Ja, den saken er jo smal!

Peer: Hun viftet rolig med sin hale.
Ei fra geit og ei fra smale.

Åse: Ja, den var vel fra en ku!

Peer: Du vet jammen mye, du!

Da, helt plutselig bukken steilte
så jeg gjennom luften seilte.

Åse: Kjære gutt, det gikk vel bra!

Peer: Ja, jeg er et skrømt, ha ha.

Åse (korser seg): Tror du du kunne meg skremme
med din spede åndestemme
da du så foran meg sto.

Peer: Mor, jeg var jo morsom, jo!
Nei, da markens jord jeg savnet,
plutselig jeg huldra favnet.

Åse: Kysset du en ekte hulder?

Peer: Ja, og det med brak og bulder!
Huldra mente: Frels meg så
bort fra denne mørke å!
Døp meg i en ekte kirke –
det er det jeg vet vil virke!
Så vi gikk så fort av sted,
jeg og denne vakre fe.
Hun ble døpt, og så jeg sa:
Se, der falt jo halen av!
Der lå den og skinte gull,
freste og for ned i et hull.
Så jeg ropte: Bli min kone!
Hun svarte med en jubeltone:
Ja, jeg vil! Og slik det ble –
jeg vigdes til min skjønne fe.

Åse: Hvor er denne skjønne skatt?

Peer: Hun har gjemt seg i et kratt.
Kom nå fram min vakre kvinne.
Du, som jeg jo greide vinne.
Huldra: Her er jeg, min kjære mann.

Åse: Kok i gryter, kar og spann!
Lytt nå til din kjære mor:
Her skal festen feires stor.

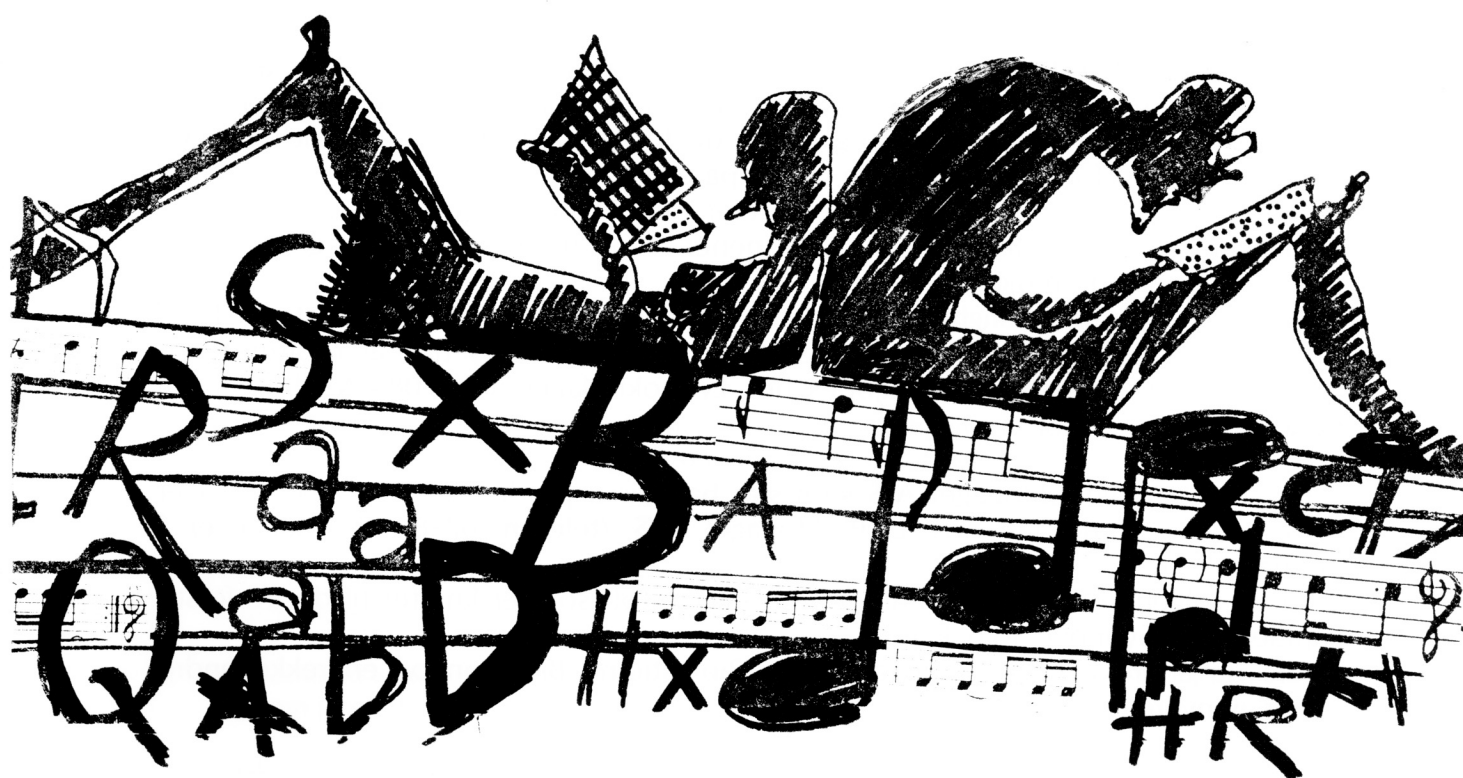

NORKEAGKASSETTEN

3

Bjørnstjerne Bjørnson:
«*Synnøve Solbakken*»

Morten Røhrt og Hilde Plau leser

JON HILDRUM

«SYNNØVE SOLBAKKEN»

– et av hovedverkene i vår nasjonallitteratur

«Det ypperste av alle Bjørnstjerne Bjørnsons større diktverk er Synnøve Solbakken», sier professor Harald Noreng.

Det er mer enn 130 år siden fortellingen «Synnøve Solbakken» ble trykket som føljetong i «Illustrert Folkeblad», der Bjørnstjerne Bjørnson selv var redaktør. Da «Synnøve Solbakken» kom i bokform høsten 1857, ble første opplag av boka solgt i løpet av et par måneder. Siden er boka blitt trykt i en mengde opplag.

«SYNNØVE SOLBAKKEN» INNEHOLDER ALT –

«Synnøve Solbakken» er sannsynligvis det Bjørnsonverket som har størst appell til barn og ungdom. Boka inneholder alt en kan forlange av ei ungdomsbok.

Her møter vi ungdom med gode og dårlige oppvekstforhold, her er gryende forelskelse og kjærlighet, her er sjalusi og slåssing som går på livet løs, brudd i kjærlighetsforhold, generasjonsmotsetninger, sosiale konflikter, alkoholproblemer, men også vennskap, godhet og forsoning. Det hele ender på beste bjørnsonsk vis med glede og lykke. For oss i dag gir boka også interessante tidsbilder.

DET ALDERDOMMELIGE SPRÅKET STENGER

«Synnøve Solbakken» har vært lest av skoleklasser i generasjoner, og det er ingen tvil om at mange har gledet seg over boka. Vi som har brukt boka i skolen i noen tiår, merker imidlertid at den alderdommelige språkdrakten i boka har skapt større og større vansker for elevene ettersom åra har gått. I skoleutgaven er Bjørnsons rettskriving modernisert. Allikevel virker den bjørnsonske syntaksen både fremmed og tung for dagens grunnskoleelever.

«SYNNØVE SOLBAKKEN» PÅ LYDKASSETT

Når teksten blir lest høyt av dyktige opplesere, er det mye lettere for elevne å tilegne seg innholdet enn når de skal lese selv. En god oppleser kan føre elevene inn i handling og språktone. Etter å ha «lyttet seg inn» i de første kapitlene er elevene vanligvis motivert og godt forberedt på å lese videre på egen hånd.

Dette er bakgrunnen for at vi presenterer den første tredje-delen av «Synnøve Solbakken» som NORSKFAGKASSETT. Vi mener at ingen elev bør forlate grunnskolen uten å ha opplevd en Bjørnsonstekst.

For svake lesere er muligheten til å lytte seg gjennom hele boka nå til stede. Hele «Synnøve Solbakken» er innlest på kassett (til sammen tre kassetter) av Morten Røhr og Hilde Plau. Kassetten kan kjøpes hos Lydbokforlaget A/S, 7084 Melhus eller i bokhandelen.

Det er også Lydbokforlaget A/S som står bak disse produksjonene. Oversikt over disse lydkassettenes fås hos Lydbokforlaget A/S (telefon 07-87 01 68) eller i bokhandelen.

På de følgende sidene presenterer vi oppgavestoff som er knyttet til de tre første kapitlene av «Synnøve Solbakken».

Alle de andre «bondefortellingene» av Bjørnstjerne Bjørnson og en rekke andre bøker av nyere dato fins også på lydkassett.

Bjørnstjerne Bjørnson: Synnøve Solbakken

Kapittel 1

I dette kapitlet hører vi om to gårder, naturen rundt gårdene og om folket som bor på gårdene. Fyll ut de åpne linjene i oppsettet nedenfor:

1. Solbakken

Skriv noen stikkord om naturen rundt gården

.....

Gårdens eiere:

.....
kone

.....
mann

.....
barn

.....
barn

Skriv noen opplysninger i stikkords form om en eller flere av personene på gården:

.....

.....

2. Granlien

Skriv noen stikkord om naturen rundt gården

.....

Gårdens eiere:

.....
kone

.....
mann

.....
barn

.....
barn

Skriv noen opplysninger i stikkords form om en eller flere av personene på gården:

.....

.....

3. Vi hører om en skjebnetro som var knyttet til navnet Torbjørn. Hvordan prøvde Sæmund å motarbeide denne troen når det gjaldt oppdragelsen av Torbjørn ?
4. Ingeborg er ikke så streng som mannen sin. Finn eksempler på dette i teksten.
5. Det vi får høre om Aslak er lite positivt. Blant annet viser Aslak at han er feig. Finn eksempel på dette i teksten.
6. Når Sæmund kommer heim fra kirka, vet han at Torbjørn har gjort noe galt. Hvorfor gir han ikke Torbjørn juling da ?
7. Aslak sier at Granlihesten er «trollskremt». Hva er den egentlige årsaken til at hesten var skremt ?

Kapittel 2

1. Forfatteren gir oss opplysninger om hvordan de forskjellige personene ser ut. Lag beskrivelser (gjærne med tegninger) av:
a) gutten som Torbjørn sloss med i kirka
b) Karen
c) Synnøve
d) Torbjørn
e) Ingrid
2. En bestemt hending ødelegger noe av forholdet mellom Torbjørn og Ingrid. Fortell !
3. Hvor mange år (ca.) strekker kapittel 2 seg over ?

Kapittel 3

- 1a. Hva var det som skilte Synnøve fra andre unge jenter i bygda ?
b. Hva var hovedårsaken til at Synnøve var ulik de andre jentene i måte å være på ?
2. Hvorfor var Torbjørn dårlig likt i bygda ?
3. Hvorfor skulle Synnøve og Ingrid dra sammen til Granlisetra denne sommeren ?
- 4a. I samtalen mellom Ingrid og Torbjørn får vi vite litt om forholdet mellom Sæmund og Torbjørn. Hvordan var dette forholdet? Forklar.
b. Hvilket råd gir Ingrid til Torbjørn når det gjelder forholdet til faren ?
- 5a. Hva skal skje på Nordhaug søndag ?
b. Hvem er Knut Nordhaug ?
c. Skal Torbjørn være med i laget på Nordhaug? Forklar.
6. Hvorfor er Synnøve blussende rød når hun kommer fram til Ingrid og Torbjørn ?
7. Hvorfor fikk Ingrid det så travelt med å komme seg av gårde da Synnøve kom ?
8. Forholdet mellom Torbjørn og Synnøve er problemfylt. Forklar hva problemet går ut på.
9. «Det skal vare en stund til du atter spør noe galt fra meg,» lover Torbjørn Synnøve da de skilles. Hva galt hadde Synnøve tidligere hørt om Torbjørn ?
10. Hva tror du ligger bak hendinga med sekkebæringa mellom Torbjørn og far hans ?
- 11a. Torbjørn har et vanskelig gemytt. Hvilke to grunnkrefter i han kommer spesielt fram i kapittel 3 ?
b. Hvor gammel (ca.) er Torbjørn i slutten av dette kapitlet ?
12. Lag ei tegning eller en tegneserie fra dette kapitlet.

Fyll ut så mange ruter som mulig. Du får ett poeng for hvert ord. Ordene må begynne med den bokstaven som er oppgitt under rubrikken «nøkkelord». Se ellers eksemplene.

A

Nøkkel-ord	Yrke	Idrettsgrein	Matrett/Drikk	Guttenavn	Dyr	Blomst	By
S		<i>sykkelsritt</i>	<i>saff</i>				
I							
T							
R							
E							

B

Nøkkel-ord	Grønnsak	Kolonialvare	Verktøy	Jentenavn	Fugl	Treslag	Land
S	<i>salat</i>						
I							
T							
R							
E							

Ved å bytte ut nøkkelordet i disse skjemaene kan en lage nye oppgaver.

Forslag til nye nøkkelord: P O L A M, K U N A D

Norskfaget

2 – 89

Innholdsliste

1. Hvorfor står ikke basisfaget norsk øverst på «fagtoppen»?
2. Premievinnere i NORSKFAGKRYSS 1-89
2. Ord som hører sammen – utfyllingsoppgave
3. Fri skriving skal ha en sentral plass
4. Boka om meg selv
5. Femraderen – diktet som er lett å skrive
6. Kritisk gjensyn med minnebøker
8. Småvers med hol i
9. La elevene bruke ordliste også ved avgangsprøven i norsk hovedmål
10. Øvingsark i rettskriving og ordkunnskap bokmål/nynorsk
12. Arbeidsprogram i skriftforming
«Min skrift» – vurderingsskjema i skriftforming
14. Ungdomsbøker om trafikkdøden
15. Hvorfor er grannespråkundervisning nødvendig?
16. Vi forstår islandsk – ordtippekupong
19. Tipp svenske «turistord»
20. Norskfagkryss – nynorsk
22. Norskfagkryss – bokmål
24. Tentamen i norsk hovedmål
27. Løsning på Norskfagkryss i 1-89
28. Takk for brev til «NORSKFAGET»
30. Norskfagkassett nr. 3